

Jakamistalous ja verotus: Eväitä yhteiskunnalliseen keskusteluun

Maija Faehnleⁱ, Hilma Immonenⁱⁱ, Pasi Mäenpääⁱⁱⁱ,
Mats Nylundⁱⁱⁱⁱ ja Tomas Träskmanⁱⁱⁱⁱⁱ

Tiivistelmä

Jakamistalous tuo julkiselle hallinnolle haasteita, joista suurimpiin kuuluu verotus. Tämän tutkijapuheenvuoron tarkoitus on auttaa keskustelua verotuksen mukauttamisesta jakamistalouden aikakaudelle. Miten jakamistaloutta tulisi verottaa, jotta turvattaisiin oikeudenmukainen veronkanto, joka ylläpitää verokertymää ja samalla edistää jakamistalouden myönteisiä puolia?

Keywords: jakamistalous, alustatalous, kansallinen verotus, kansainvälinen veronkierto

1. JAKAMISTALOUDEN NOUSU

Jakamistalous muuttaa yhteiskuntaa. Jakamistalouden taustalla on ajatus kuluttajista aktiivisina kansalaisina, jotka luovat ja jakavat palveluja ja hyödykkeitä toistensa kanssa (ks. Lahti ja Selosmaa 2013; Rifkin 2014; Nylund 2015). Jakamistaloudessa tietoverkkoa ja sen yhteisöpalveluja käytetään paikallisten yhteisöjen ja kuluttajaverkostojen luomiseksi ja vahvistamiseksi. Keskeisenä ajatuksena on siirtyminen uuden tavaran tuottamisesta, myymisestä ja omistamisesta talouteen, joka painottaa tavaran lainaamista, vaihtamista, vuokraamista, kierrätystä ja yhteiskäyttöä. Lisäksi painotetaan aineettomia palveluita, paikallisuuden merkitystä ja kansalaisten asemaa palvelujen ja hyödykkeiden tuottajina.

ⁱ Helsingfors universitet, Institutionen för socialvetenskap [maija.faehnle@gmail.com]

ⁱⁱ Yrkeshögskolan Arcada, Kultur och kommunikation [hilma-sohvi.immonen@arcada.fi]

ⁱⁱⁱ Helsingfors universitet, Institutionen för socialvetenskap, [pasi.maenpaa@helsinki.fi]

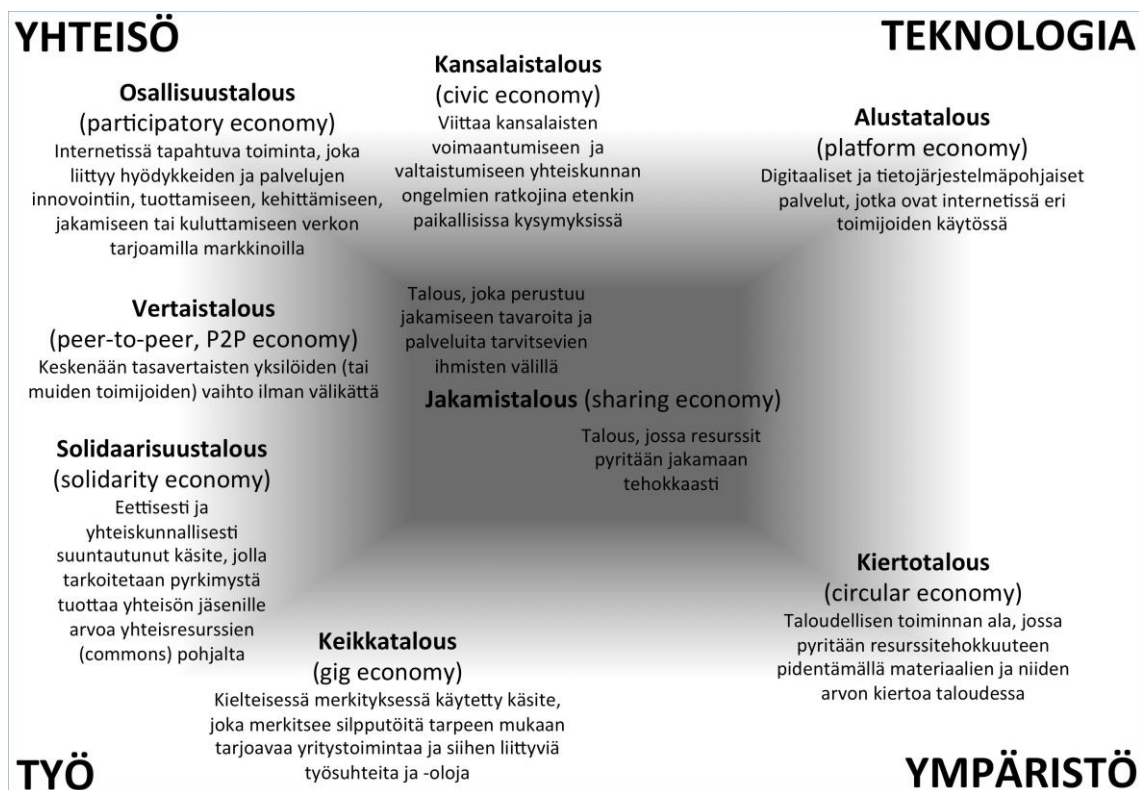
ⁱⁱⁱⁱ Yrkeshögskolan Arcada, Kultur och kommunikation, [mats.nylund@arcada.fi]

ⁱⁱⁱⁱⁱ Yrkeshögskolan Arcada, Kultur och kommunikation, [tomas.traskman@arcada.fi]

Jakamistalouden puolestapuhujat näkevät ilmiössä erittäin suuren yhteiskunnallisen ja taloudellisen potentiaalin ja murroksen. Heidän mukaansa jakamistaloudessa on merkittäviä taloudellisia, ekologisia, teknologisia, kulttuurisia ja poliittisia mahdollisuuksia. Toisaalta eräitä jakamistalouden muotoja on myös voimakkaasti kritisoitu (Grönvall ja Nylund 2015; Slee 2015).

Jakamistalous tuo mukanaan kutkuttavia lupauksia uusista liiketoimintamalleista, jokaisen lompakolle sopivista palveluista sekä ympäristöystävällisemmästä ja yhteisöllisemmästä yhteiskunnasta. Näissä lupauksissa piilevät kuitenkin jakamistalouden ristiriidat. Jakamistalouden toimijoita on monenlaisia. Yhtäältä on kaupallisia yrityksiä, jotka näkevät jakamistaloudessa ennen kaikkea tuottoisaa digitaalista liiketoimintaa, joka on helposti siirrettävissä alati uusille markkinoille. Toisaalta on paikallisia ruohonjuuritason toimijoita, joiden motiivina ovat paremmat naapurustot ja yhteisöt, sekä ekologisempi yhteiskunta. On myös kasvuyrityksiä, jotka pyrkivät yhdistämään liiketoiminnan sekä yllä mainitut yhteiskunnalliset tavoitteet.

Jakamistaloudessa näkyy myös kansalaisyhteiskunnan aktivoituminen ja voimaantuminen, joita digitalisoituminen ja siitä seuraava verkostoyhteiskunta luovat. Jakamistalouden alaan kuuluu niin liiketoimintatavoitteita kuin sosiaalis-eettisiä pyrkimyksiä. Jakamistalouden käsitteen alle voidaan eritellä ainakin seuraavat ulottuvuudet (kuva 1).

Kuva 1. Jakamistaloudesta puhutaan monilla osin päällekkäisillä käsitteillä. Käsitteissä painottuvat eri ulottuvuudet, esimerkiksi alustataloudessa korostuu teknologian merkitys.

Itse jakamistaloudella voidaan käyttötarkoituksen mukaan tarkoittaa joko jakamista tavaroita ja palveluja tarvitsevien ihmisten kesken tai jakamista resurssien tehokkaana käyttönä. Edelliseen viitataan usein ”aitona jakamistaloutena” tavalla, joka on kuluttajalähtöinen ja eettisesti motivoitu. Resurssitehokkuuden merkitys on laajempi ja lähestyy ilmiötä tuotannon ja sen tulosten jakautumisen ja käyttökelpoisuuden kannalta.

Kuvassa 1 olevat, jakamistalouden rinnalla käytettävät eri käsitteet painottavat eri näkökulmia ja havainnollistavat kuinka moniulotteisesta ilmiöstä jakamistaloudessa on kyse. Se ulottuu kovasta kansainvälisestä uuskapitalismista pienimuotoiseen, lähes intiimiin yhteistoimintaan. Yhteiskunnallisen sääntelyn kannalta tällainen moniulotteisuus on pulmallista, koska ilmiöön mahtuu monia eri tavoin yhteiskuntaa tai sen jäseniä hyödyttäviä ja haittaavia vaikutuksia.

1.1. Jakamistalous vaatii verotuksen uudelleenajattelua

Kuluttajia innostaa jakamistalouden ekologisuus ja sen synnyttämä ilo, yhteisöllisyyden kokemisen tunne sekä taloudelliset säästöt (Hamari ym. 2015; ks. myös Piippo ja Surakka 2015). Julkiselle vallalle, eli kunnille, valtioille ja myös EU:lle, jakamistalous tuo mahdollisuuksia mutta myös merkittäviä haasteita. Eräs suurimmista haasteista liittyy verotukseen. Miten jakamistaloutta tulisi verottaa, jotta turvattaisiin oikeudenmukainen veronkanto, joka ylläpitää verokertymää ja samalla edistää jakamistalouden myönteisiä puolia?

Yrityksiä edustava Kaupan liitto ja Tampereen yliopisto tekivät tutkimuksen vertaisverkkokaupasta (Kaupan liitto 2015). Sen mukaan noin kaksi miljoonaa suomalaista oli ostanut tai myynyt tavaroita tai palveluja verkossa viimeisen reilun puolentoista vuoden aikana. Vertaisverkkokauppaa tehtiin noin 500 miljoonalla eurolla, mikä on jo enemmän kuin suomalaiset kuluttavat palveluihin ja tavaroihin Virossa. Kaupan liitto varoittelee, että vertaiskaupassa kuluttajansuoja on heikko, eikä verottajakaan yleensä saa omaa osuuttaan. ”Kyllä verottajana olisin huolestunut siitä. Tai jos yritykset eivät investoi Suomeen tai saa bisnestä, niin mitä tapahtuu kansantalouden tulopohjalle”, Kaupan liiton pääekonomisti Jaana Kurjenoja sanoo.

Verohallinnon ylitarkastaja Petri Manninen (2015) on peräänkuuluttanut ”viisaiden ryhmää” arvioimaan verotuksen muutostarvetta jakamistalouden osalta. ”Jos verosääntöjä ei muuteta, joudumme soveltamaan voimassa olevia sääntöjä”, Manninen sanoo.

Kysymyksiä on paljon. Mitkä ovat ne ”voimassa olevat säännöt”? Milloin ja miten veroa pitää maksaa? Miten nykyiset verosäännöt soveltuvat jakamistalouden tarpeisiin? Pitääkö niitä muuttaa? Minkälaisia solmukohtia jakamistalouden yritykset ja yhteisöt näkevät nykyisessä verotuksessa? Entä lisääkö jakamistalous harmaata taloutta? Miten huolellisesti Uber-kuljettajat ja muut jakamistalouden tekijät maksavat veronsa? Maksaako Uber-yhtiönä Suomeen veroa? Osaavatko tavalliset ihmiset toimia veroa maksavina työnantajina? Miten verottaja suhtautuu jakamistalouden yrittäjiin ja silpputyöläisiin?

Tämän keskustelunavauksen kirjoittajat ovat yhteiskuntatieteilijöitä, jotka ovat tutkineet jakamistalouden kehitystä vuoden 2015 alusta. Olemme koonneet tietoa haastatteluilla ja keskusteluilla jakamistalouden yrittäjien, yhteisöjen sekä verohallinnon, valtiovarainministeriön vero-osaston, Veronmaksajat ry:n asiantuntijoiden ja työeläkeyhtiö Eteran edustajan kanssa. Yrittäjien ja yhteisöjen kanssa olemme pääasiassa keskustelleet jakamistaloudesta yleisellä tasolla. Näitä yrityksiä ja yhteisöjä ovat esimerkiksi Yhteismaa ry, Sharetribe, PiggyBaggy, Pankki 2.0, Stadin aikapankki, Nearhood ja Digiapuri. Viime aikoina suomalaisen jakamistalouden kentälle on ilmaantunut liuta uusia, sekä kiinnostavia että kiistanalaisia, yrityksiä, mm. Tremer, Moppi, Jelppis.com, Ratti.fi ja Wolt. Lisäksi olemme keränneet Suomesta ja muualta jakamistalouden verotukseen liittyvää aineistoa sekä seuranneet asiasta käytyä julkista keskustelua.

Aloitamme verohallinnon ajankohtaisista linjauksista. Sen jälkeen erottelemme neljä verotukseen liittyvää haastetta ja pohdimme mahdollisia ratkaisuja. Seuraavaksi paneudumme kahteen verotuksen suhteen kiistanalaiseen tapaukseen, jotka valaisevat verotuksen haasteita ja jakamistalouden moniulotteisuutta. Ensin esittelemme rahataloudelle vaihtoehtoa etsivän Stadin aikapankin toimintaa, sekä sen hieman vaikeaa suhdetta suomalaiseen verottajaan. Toiseksi tarkastelemme Uberia, jakamistalouden kenties tunnetuinta ja samalla kiistanalaisinta toimijaa, etenkin kansainvälisen verotusjärjestelyjen näkökulmasta. Yhteenvetona kokoamme keskeisiä kysymyksiä, joista keskustelu verotuksen kehittämistä voi ottaa vauhtia.

1.2. Verotuksen haasteita

Verohallinto otti syksyllä 2015 kantaa Uberin ja Airbnb:n kautta syntyneeseen tulonmuodostukseen. Verottajan päätöksen mukaan Uber-kuljetuksista saatu tulo kuuluu yleensä ansiotulojen piiriin (silloin kun kuljetustoiminta ei ole ammattimaista). Kun yksityishenkilöt vuokraavat asuntoja Airbnb:n kautta, toiminnasta saatu tulo on veronalaista pääomatuloa. Molemmissa tapauksissa tuloista on mahdollista vähentää tulonhankkimisesta aiheutuneet kulut. Tulot ilmoitetaan veroilmoituksella.

Uber-kuljettajien suhteen verottaja näkee, että ei-ammattimainen henkilönkuljetustoiminta on niin pienimuotoinen tulonlähde, että sitä ei pidetä elinkeinotoimintana. Verohallinto ei ole ottanut kantaa toiminnan lainmukaisuuteen, vaan kannanotto on laadittu olettaen, että toiminta ei edellytä liikennelupaa.

Esimerkiksi Airbnb:n kautta tehdystä satunnaisesta vuokraustoiminnasta saaduista vuokratuloista saa vähentää vuokraamisesta aiheutuvat kulut. Vuokratulosta voi vähentää kuitenkin vain vuokra-aikaan kohdistuvat kulut ja vuokraustoimintaan suoraan liittyvät kulut, esimerkiksi vuokralaisen hankinnasta johtuneet kulut ja osan hoitovastikkeesta. Jos asunnosta on vuokrattu vain osa, on kulut suhteutettava vuokra-aikaan ja vuokrattavan alueen pinta-alaan.

Näkyvin erimielisyys verottajan ja jakamistalouden toimijan välillä koskee aikapankki-toimintaa (esimerkiksi Stadin aikapankki). Jo yli 20 vuotta voimassa ollut tuloverolaki

määrittelee työsuoritusten vaihtamisen toiseen työsuoritukseen ns. vastikkeelliseksi tapahtumaksi, joka aiheuttaa veroseuraamuksia molemmille vaihdon osapuolille. Toisaalta verotuskäytännössä on jo pitkään vakiintuneesti katsottu, että talkootyön tekemisestä tai vähäisten naapuriaputyyppeistä työsuoritusten vaihtamista keskenään on pidetty verovapaana. Selvää on ollut myös se, että henkilön toiselle henkilölle tekemä vastikkeeton työ ei aiheuta veroseuraamuksia kummallekaan.

Tärkeitä käsitteitä tässä yhteydessä ovat siis talkootyö, naapuriapu ja vaihtotyö. Naapuriaputyötä tehdään tyypillisesti sukulaisten, ystävien ja lähinaapureiden hyväksi. Vaihtotyöstä voidaan verottajan mukaan sopia kahdenkeskisesti tai työsuorituksia voidaan vaihtaa monenkeskisesti myös erilaisten vaihtopiirien (esimerkiksi aikapankkien) kautta.

Verohallinnon ylitarkastaja Petri Mannisen (2015) mukaan jakamistalouden suhteen verotuksen pykälät ”toimivat kohtuullisesti verottajan kaavamaisten vähennysten kanssa”. Toisaalta, kun nykyisiä verolakeja säädettiin, kenelläkään ei ollut mielessä, että jonain päivänä voisi tulla ilmiö nimeltä jakamistalous. Pykälää ei ole suunniteltu sitä varten, Manninen huomauttaa. Jakamistalouden ydin on juuri siinä, miten toisilleen tutujen ihmisten piiri laajenee naapurien, sukulaisten ja ystävien ulkopuoliseen yhteisöön tietoverkon avulla.

Jakamistalous aiheuttaa verotukselle ainakin seuraavat neljä ongelmaa:

- 1. Silpputulojen verotus aiheuttaa enemmän kustannuksia kuin tuo verotuloja.** Jakamistaloudessa syntyy paljon pieniä tulovirtoja, joiden käsittely on työlästä. Verottajan toiminnan ei pitäisi tietenkään jäädä tappion puolelle. Verovalvontaa tuskin voidaan myöskään ulottaa tehokkaasti pieniin tulovirtoihin, kun niitä syntyy kenellä tahansa ammatista tai muusta taloudellisesta toimeliaisuudesta riippumatta.
- 2. Silpputulojen ilmoittaminen on työlästä, jolloin syntyy harmaata taloutta.** Pienten maksujen ja tulojen ilmoittaminen on vastaavasti työlästä työn teettäjille ja tulonsaajille. Vähäisyyden takia niiden ilmoittamista ei ehkä pidetä tärkeänä. On myös epä tietoisuutta siitä, mikä on veronalaista toimintaa ja mikä ei. Arvonlisäverorajaa luullaan joskus veronalaisuuden rajaksi. Valvonnan puute altistaa jatkamaan harmaata toimintaa.
- 3. Ilmoittamisen työläys viestii byrokraatiasta, mikä voi rapauttaa yleistä veromoraalia ja ehkäistä taloudellista toimeliaisuutta, myös verovapaata.** Kansalaiset kokevat suomalaisen sääntely-ympäristön ja viranomaistoiminnan vaativana ja kankeana, etenkin suhteessa uusien digitaalisten palvelujen, ”appien”, helppoutteen ja näppäryyteen. Byrokratian pelkoa on enemmän kuin todellista byrokratiata. Jälkiverojen ja etuuksien menetyksen pelossa saatetaan joko vähentää taloudellista toimeliaisuutta tai valita tietoisesti pimeän toiminnan linja. Jakamistaloudessa vallitsevan eetoksen mukaan ihmisten on voitava toimia keskenään ilman valtion häiritsevää väliintuloa. Verohallinnon linjaus aikapan-

keissa tapahtuvan vaihtotyön verotuksesta vuonna 2013 tiettävästi vähensi selvästi myös edelleen verovapaan vaihdon määrää.

- 4. Verkkopalveluja tarjoavat yritykset maksavat veronsa muualle.** Ylikansallisten yhtiöiden harjoittama verosuunnittelu ei ole jakamistalouden tuoma ilmiö, mutta jakamistalous näyttää yleistävän ilmiötä. Tietojärjestelmäalustaan pohjautuva yritystoiminta on rakenteeltaan keveä organisoida verotusta minimoiden. Lisäksi alustatalouden luonteeseen kuuluu, että se häiritsee tai jopa tuhoaa eli disruptoi kokonaisia elinkeinoaloja, joista taksiliikenne ja majoituspalvelut ovat olemassa oleva esimerkki. Tällöin verotuksellisesti kotimaiset elinkeinot voivat siirtyä verotuksen ulottumattomiin. Digitalous myös automatisoi työtä, jolloin työtulot ja niistä kannettavat verotulot vähenevät. Lisäksi nousevan digitalouden epäillään myös olevan muuta taloutta yleisemmin harmaata. Euractiv.com -sivuston mukaan Euroopassa toimii noin 715 000 verkkokauppaa, mutta esimerkiksi Ranskan verohallintoon niistä on rekisteröity alle 1 000.

2. MAHDOLLISIA RATKAISUJA

Joissakin maissa on käytössä tai suunnitteilla malli, jossa **pienet tulot ovat verovapaista**, kuten Suomessa ovat marjojen ja sienten sekä koti-irtaimiston myyntitulot (5 000 euroon asti). Vapauttaminen poistaisi pienimuotoisen harmaan talouden ja valtaosan silpputulosten verottajalle aiheuttamasta työmäärästä sekä kannustaisi taloudelliseen toimeliaisuuteen ja vahvistaisi jakamistalouden elinkeinon kehitystä Suomessa. Valtiovarainministeriön mukaan pienten tulojen (esim. 3 000 euroon asti) vapauttaminen veronalaisuudesta merkitsisi kuitenkin hyvin merkittävää lovea verokertymään, joten se ei ainakaan nykyisessä valtiontalouden tilanteessa vaikuta realistiselta näkymältä. Verotusjärjestelmämme periaatteita ovat yksinkertaisuus ja neutraalius, joiden kanssa verovapaus tietyssä tulolajissa tai verotuksen käyttäminen kannustimena toimeliaisuuteen eivät ole linjassa.

Verotusjärjestelmän kannalta toimivampi ratkaisu voisi olla **palvelujen vaihtoa tarjoavien alustojen ylläpitäjien velvoittaminen ilmoitusvastuuseen niiden käyttäjien tuloista ja menoista**. Airbnb:n ja Uberin tapaisten yritysten kohdalla ilmoitusvelvollisuus vaikuttaa luonteelta, koska ne ovat isoja yrityksiä. Esimerkiksi San Franciscon kaupunki on velvoittanut Airbnb:n maksamaan majoitusveroa ja pitämään kirjanpitoa, josta vuokrausten oikeellisuus voidaan tarkistaa (Miller 2016). Velvoittaminen vahvistaisi Euroopan komission linjaa, jonka mukaan jakamis- (tai Komission sanoin yhteistyö) talouden alustojen tulee tehdä yhteistyötä verottajan kanssa pitämällä taloudellisesta toiminnasta kirjanpitoa ja helpottamalla veronkeruuta (Euroopan Komissio 2016).

Pienten toimijoiden kohdalla ilmoitusvelvollisuus voisi kuitenkin ehkäistä toimintaa ja rapauttaa sen luonnetta. Ääripäätä tässä suhteessa edustavat REKO-lähipuokarengat, joiden koko toimintalogiikka ja toimintaa kannatteleva luottamuksellisuus perustuvat siihen, että ryhmien ylläpitäjät eivät saa toimestaan korvausta eivätkä juridisesti vastaa

ryhmän toiminnasta vaan ainoastaan kohtaavat ruoan tuottajat ja kuluttajat omine vastuineen. Tässä tullaan konkreettisesti siihen, että jakamistalouden lajeja on monia.

Toteutuakseen mielekkäästi pienimuotoisten alustatoimijoiden ilmoittamisvelvollisuus edellyttäisi ilmoittamisen helpottamista. Tähän ratkaisu olisi **automatisoitu verkkopalvelu, joka ohjaisi maksutiedot jopa reaaliaikaisesti suoraan verottajalle** (ja muille, kuten työeläkeyhtiöille). Tällaiseen kannustaa Euroopan komissiokin mainitessaan Virossa kehitteillä olevan ”Uber appin” hyvänä esimerkkinä palvelualustan ja veroviranomaisen yhteistyöstä (Euroopan Komissio 2016, s. 14).

Verojärjestelmän toimivuuden tarkastelussa tulee pohdittavaksi, miten arvioida etuja ja haittoja toisaalta säännösten pitämisestä mahdollisimman yksinkertaisina ja toisaalta niiden moninaistamisesta toimijoiden erilaisuuden huomioon ottamiseksi. Yksinkertaisella yhteisellä verotuskäytännöllä voidaan tuskin samanaikaisesti turvata verojen saamista isoilta yrityksiltä ja mahdollistaa REKO-renkaiden tyyppistä toimintaa. Toimijasta riippuvaisen verokohtelun harkitseminen taas tuo kysymyksiä kilpailulainsäädännön kannalta. Jos toimijoita voidaan verottaa eri tavoin, verotus voi toimia välineenä alueiden ja palvelutarjonnan kehityksen ohjaamisessa. Esimerkiksi yksityisissä majoituspalveluissa suurilla volyyymeilla operoivien toimijoiden verottaminen pieniä ankarammin voi olla keino hillitä kokonaisten talojen ”hotellistumista” (Katz 2015). Soulissa on ehdotettu verohelpotuksia uskonnollisille yhteisöille, jos ne avaavat tilojaan julkiseen käyttöön (CCKorea & Bora Jung 2015). Kohdennetuilla verohelpotuksilla on mahdollista esimerkiksi helpottaa uusien pienten paikallisten palvelujen syntymistä. Jos näkökulma on verotulonmenetysten torjumisessa, suurten yritysten osalta yksi keino voi olla haittaveron tyyppisen maksun periminen alustoilta niiden toiminnasta aiheutuvien verotulonmenetysten kattamiseksi (Miller 2016).

Suomessa valtiovarainministeriö valmistelelee vuonna 2019 avattavaa **kansallista tulorekisteriä** kokoamaan ensin kansalaisten palkkatiedot ja myöhemmin etuudet yhteen paikkaan. Sen odotetaan helpottavan etenkin yritysten hallinnollista taakkaa, tuovan helpotusta pienten tulojen ja etuuskien byrokratiaan sekä mahdollistavan tulojen ja etuuskien yhteensovittamisen, lyhytaikaisen työn houkuttavuuden lisäämisen ja reaaliaikaisen verotuksen ja sosiaaliturvan. Kansalaisille tulorekisteri voisi tuoda helpotusta käyttäjäystävällisenä palveluna, jossa voisi tarkistaa tulonsa ja yksityishenkilönä maksamansa palkat ja helposti arvioida tulonhankinnan kannattavuutta.

Toinen jakamistalouden hallinnoinnin suuntaan kehitettävä väline voisi olla **vapaaehtoistyön portaali**, jollaista vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittänyt työryhmä ehdottaa raportissaan (Valtiovarainministeriö 2015). Portaali voisi toimia paikkana löytää apua myös laajemmin jakamistaloudessa esiin nouseviin verotuskysymyksiin.

Lisäksi voisi pohtia mahdollisuuksia luoda **jakamistalouden verotuksesta muulle verotukselle rinnakkainen tai sisäkkäinen malli** valtiomonopolistisen rahapeliteoiminnan tapaan. Siinä paikallisen jakamistalouden verotulot ohjattaisiin esimerkiksi kriisirahastoon, paikallisiin hankkeisiin tai kansalaistoimintaan (ks. Mäenpää 2011, 171–174).

Näin verotus tukisi toiminnan yleishyödyllisyyttä ja tukeutuisi ”aidon jakamistalouden” henkeen.

Kesäkuussa 2016 julkistamallaan ohjeistuksella (Euroopan Commission 2016) EU on halunnut auttaa kuluttajia, yrityksiä ja viranomaisia osallistumaan jakamis- tai yhteistyötalouteen luottavaisin mielin. Ohjeistuksen taustalla on EU:n myönteinen kanta jakamistalouden edistämiseen ja havainto, että verotuspulmat ovat yksi jäsenvaltioiden syy vastustaa jakamistaloutta. Ohjeistus evästää valtioita nykyisen kansallisen lainsäädännön soveltamiseen yhtenäisemmin. Nähtäväksi jää, miten valtiot pyrkivät tai eivät pyri ottamaan haltuun toisaalta isojen pelureiden toimintaa, toisaalta vertaistalouden pienimuotoista toimintaa. Riskinä on, että valtiot soveltavat ohjeita tavoilla, jotka eivät sovellukaan jälkimmäiseen – ainakaan kannustinvaikutuksen suhteen.

3. STADIN AIKAPANKKI JA VEROTUS

Vuonna 2013 aikapankit ja verotus puhutti nettipalstoilla ja mediassa. Keskustelu oli siirtynyt sosiaalisesta ja yhteisöllisestä vaihdannasta verotuskysymyksiin, ja aikapankkeja syytettiin veronkierrosta. Verohallinto otti – osittain julkisen keskustelun ja osittain omien toimintaperiaatteidensa takia – tehtäväkseen tarkastaa aikapankkitoimintaa. Ohje aikapankkien ja vaihtopiirien verotuksesta julkaistiin samana vuonna. Tässä yhteydessä johtava veroasiantuntija Tero Määttä totesi että “vaikka aihe puhuttaa kovasti, niin se ei ole harmaan talouden torjunnassa tärkeysjärjestyksen kärkipäässä” (Taloussanomat 2013). Eli kysymys oli myrskystä vesilasissa verohallinnon näkökulmasta. Harmaan talouden selvitysyksikkö totesi samaan hengenvetoon, että väärinkäytöksistä ei “ole tehty havaintoja, minkä vuoksi vaatimuksia aikapankkitoiminnan säätelyyn esim. lainsäädännön avulla ei ole esitetty” (Verohallinto 2013).

Vaikka aikapankkitoiminta oli verohallinnon näkökulmasta pienimuotoista ja vähemmän tärkeää, verohallinnon verotuspäätös oli aikapankkitoiminnalle hyvinkin ongelmallinen – tai “hyvinvointitappio”, kuten Stadin aikapankki sen kuvailee tiedotteessa vuonna 2013 (Stadin aikapankki 2013a). Tämän jälkeen aikapankkijärjestelmän ja julkisen vallan suhteet ovat olleet jonkinlaisella törmäyskurssilla. Kattavassa kannanotossa “Aikapankkien yhteiskunnalliset vaikutukset ja verotus” vasemmistofoorumin Teppo Eskelinen totesi, että veroviranomaisten “ohje on huomattavan jyrkkä, ja se tuli selvästi yllätyksenä aikapankkien käyttäjille” (Eskelinen 2014). Tällaisista törmäyksistä saattaa kuitenkin Eskelisen mukaan kasvaa uudenlaisia, hyvinkin kiinnostavia tulevaisuuden ratkaisuja.

Stadin aikapankin kehittämä vastaus verotuspäätökseen, niin kutsuttu **tovivero**, voisi olla kansainvälisestikin kiinnostava pohjoismaisen hyvinvointivaltion ja vaihtoehtoisten rahajärjestelmien yhdistelmä (Eskelinen 2014; Stadin aikapankki 2013b). Jakamistalouden ja solidaarisuustalouden kasvaessa tällaiset järjestelmät ja erilaiset vertaistuotannon muodot ylipäänsä tulevat varmasti lisääntymään tulevaisuudessa. Ne voivat integroitua nykyisiin hyvinvointijärjestelmiin tai haastaa niitä. Keskustelussa Stadin aikapankin

toviverosta käydään kiinnostavaa kiistelyä yhteisen aistein havaittavan maailman jakamisesta.

Aikapankin tavoitteena on pienimuotoinen, paikallinen ja ekologisesti kestävämpi yhteistoiminta, jonka tarkoitus on luoda taloudellinen vaihtoehto voittoa maksimoivalle globaalille rahajärjestelmälle (Stadin aikapankki 2016). Aikapankki on näin ollen vaihtoehtoisen talouden ja palvelujen järjestelmä. Jäsenet tarjoavat palveluja toisilleen ja laskuttavat niistä aikapankin valuutassa. Valuuttana Stadin aikapankissa toimii esim. kirjanpidollinen virtuaaliyksikkö ”tovi”.

Aikapankit voidaan myös nähdä paikallistalouksina. On esitetty, että paikallistalous mahdollistaa monipuolisemman ja ekologisemman arvopohjan kulutuskäyttäytymiselle kuin vallitseva rahatalous. Ihmisten psykologiset ja sosiaaliset tarpeet otetaan huomioon kokonaisvaltaisesti, ja siten ihmisiä ei pelkää ohjata kaupallisen kulutuksen piiriin (Väisänen 2015). Aikapankkikokeiluja on tehty pari vuosikymmentä varsinkin Iso-Britanniassa, Uudessa Seelannissa ja Yhdysvalloissa. Kokeilut ovat vähentäneet levottomuuksia, parantaneet ihmisten hyvinvointia ja lisänneet ihmisten välistä luottamusta. Kokeilujen kautta mm. ongelmanuoret ovat saaneet apua ja voineet auttaa muita. Aikapankki on soveltunut hyvin esimerkiksi vanhustenhoitoon, entisten vankien integroimiseen ja oppilaiden tuutoritoimintaan (Ibid). Kyse ei siis ole vain ihmisten yhteistoiminnallisten vapauksien lisäämisestä sinänsä vaan hyvinvointivaltion sosiaalipolitiikkaa ja sosiaalityötä muistuttavasta ja sitä täydentävästä toiminnasta, josta on yhteiskunnallista hyötyä.

Paikallistalous merkitsee laajemman talousalueen pilkkomista itsehallinnollisiksi palasiksi. Tämän on uskottu lisäävän yhteisöllisyyttä, osallistumista ja ekologista vastuunkantoa, koska paikallistaloudessa taloudellisen toiminnan vaikutukset näkyvät suoraan omassa kotiympäristössä (Ibid). Aikapankkilaisten ehdottama toivovero edellyttää, että kaupunki tai kunta tunnustaisi aikapankin autonomisena osana omaa paikallistalouttaan. Aikapankki ja ”aikavero” toimisi näin ollen eräänlaisena elävänä demokratian mikrokokeiluna. Stadin aikapankki ei ole itse esittänyt miten malli toimisi, ja miten toiminnalle muovautuisi legitiimi paikka yhteiskunnan oikeuslaitoksen ja poliittisen hallinnon näkökulmasta. Teppo Eskelinen on kuitenkin kiinnostavalla tavalla kehitellyt tähän sopivaa mallia. Eskelisen mukaan aikapankin yhteisölliseen luonteeseen sopisi luontevasti verojen maksaminen kunnalle. Tämä edellyttäisi, että a) veroviranomaiset valtion puolesta sopisivat pidättäytyvänsä aikapankkijärjestelmän verottamisesta, koska aikapankin verotus tapahtuisi ”vain kunnallisverotuksena”, ja b) kaupunki rakentaisi järjestelmän aikapankkitoiminnan verottamiseksi. (Eskelinen 2014)

Tämän kaltainen malli avaisi mahdollisuuden kunnan ja kaupungin ja aikapankkiyhteisön erimuotoisille yhteistuotannoille. Eskelisen (2014, s.26) mukaan kaupungille maksettava toivovero toimisi varsin yksinkertaisesti teknisesti:

”Ensinnäkin kaupunki identifioisi kohteita, joissa on tarvetta ylimääräisille panoille. Tämän jälkeen kaupunki lähettäisi aikapankin ylläpidolle kyselyn, onko aikapankista saatavissa tähän tekijöitä. Kohteesta riippuen kysely voi olla

kertaluonteinen tai esimerkiksi kuukausittain esitettävä. Lisäksi aikapankki toki voisi identifioida itse esimerkiksi talkookohteita ja esittää näitä kaupungille toiviveron maksukohteiksi. Kaupungin esittämät pyynnöt tulisi organisoida niin, että aikapankki voi vastata niihin joko myönteisesti tai kielteisesti.”

Aikapankin oma sisäinen toivvero olisi siis osa paikallistalouden verotusta. Aikapankki-toiminnalla voisi näin ollen olla nykyistä suurempi rooli yhteisöjen vahvistajina, uudenaikaisen kansalaisosallistumisen tapana ja eräänlaisena vertaistuen muotona. Mutta miten verottaja suhtautuu toiveroon? Johtavan verotusasiantuntijan Tero Määtän mukaan verotuksen toimittamista on jo vuosia pyritty ja pyritään yhä kaikin tavoin yksinkertaistamaan ja virtaviivaistamaan – ja “tällaiset erityiset uudet verotusmallit uusine valuuttoineen ja menettelyineen eivät tällaista kehityskulkua palvele yhtään, päinvastoin lisäävät verovelvollisille turhaa byrokratiaa, vaivaa ja todennäköisesti kulujakin”.

Uudenaikaisen verojen ja valuuttojen hyväksyminen verojen maksamisen välineeksi vaatisi lainsäädäntömuutoksia eli asia ei ole verohallinnon päätettävissä. Verohallinnon ylitarkastaja Petri Mannisen mukaan verohallinto kyllä pyrkii ymmärtämään uusia ilmiöitä yhteiskunnassamme. Näitä ilmiöitä on Mannisen mukaan enemmän kuin aikaisemmin “kun maailma muuttuu varsin nopeasti”. Erilaisia alusta- ja jakamistalousjärjestelyitä on yhä enemmän esillä myös verohallinnon toiminnassa.

Verottajan lausunnot voi tulkita siten, että tasa-arvo toteutuu parhaiten, kun toimitaan yhdessä virallisessa valuutassa. Euro näyttäytyy näin luonnollisena järjestyksenä. Näin yhteiskunnalliset toiminnat kuten lait, raha, verot näyttäytyvät materiaalisina rakenteina, vaikka niitä kannattelevatkin abstraktiot ja symbolikerrokset. Tästä näkökulmasta Stadin aikapankin toiviverossa vero-sanon käyttö näyttää olevan huono viestinnällinen keino. Ainakaan se ei muuta verottajan kantaa aikapankkeihin. Vero on vero, ja valuutta on euro.

Teppo Eskelisen mukaan verottajan juridinen pointti on selvä ja tiedossa. "Vero" täytyykin, Eskelisen mukaan, ymmärtää toiviverossa lainausmerkeissä. Hänen mukaansa “kyse ei voi olla verotuksesta sellaisessa mielessä, että kyse olisi veroviranomaisten näkökulmasta varsinaisesta verotuksesta”. "Toivieron" ympärillä olevan toiminnan tulisi olla kaupungin toimijoiden pyrittävää, se tulisi nähdä kannustimena kaupunginosien tasolla tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan ja poliittisesti se tulisi nähdä kaupungin ja valtion välisenä kompromissina, jossa kaupunki "verohyötyä" vastaan asettuisi turvaamaan selustan aikapankeille valtion suuntaan.

Varmaa on, että paikallisdemokratian kannalta aikapankit voisivat tuoda mukanaan paljon hyvää. Mikrokokeiluna toivvero voisi tuoda yhteiskunnalle kokemuksia siitä, miten voisimme organisoida yhteiselämämme toisilla tavoilla. Kuten Korvela (2012) huomauttaa, on kuitenkin hyvä muistaa, että uusia osallistumisen tapoja käytetään lähinnä lähidemokratian piirissä, samalla kun yhä suurempi osa tärkeistä politiikkalohkoista (esim. talous-, puolustus- ja ulkopoliittikka) karkaa enenevässä määrin kansallistenkin hallitusten päätäntävällästä ja on siten lähes demokraattisen kontrollin ulottumattomissa. Tässä aikapankkitoiminta ja toivvero ja muut uudet osallistumistavat voivat hyvästä

pyrkimyksensä huolimatta rapauttaa demokratiaa (Korvela 2012, Fukuyama 2014). Demokratian rapautumisesta on kysymys, jos kansalaiset päätyvät uusien osallistumistapojen myötä yhä enemmän jättämään isoihin asioihin vaikuttamisen muille ja erityisesti, jos näillä osallistumistavoilla nimenomaan pyritään suuntaamaan kansalaisten huomiota näin. Demokratiaa ei toisaalta edistä sekään, jos aikapankin kaltaista toimintaa rajoitetaan vasten kansalaisten tahtoa.

Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittänyt työryhmä toteaa selvityksessään (Valtiovarainministeriö 2015), että aikapankkitoiminta voitaisiin järjestää ilman veroseuraamuksia poistamalla siitä maksuyksiköiden, ”toivien”, käyttö. Tehtyä vapaaehtoistyötä voitaisiin selvityksen mukaan tilastoida tovien sijaan esimerkiksi vapaaehtoistojen vapaaehtoistyöhön käyttämien tuntimäärien avulla.

4. UBER JA VEROTUS

Jakamistalouden perikuvaksi usein kuvattu Uber lukeutuu tällä hetkellä maailman nopeimmin kasvaviin yrityksiin. Yhtiön arvo oli joulukuussa 2015 peräti 62 miljardia dollaria ja rahoittajien joukossa löytyy sellaisia yhtiötä kuin Google ja Goldman Sachs. Pääomasijoitukset ovat mahdollistaneet Uberille maailmanlaajuisen laajenemisen jopa 342 kaupunkiin (Fortune 2015). Kuitenkin monissa maailman metropoleissa, kuten Sydneyssä, Pariisissa, Berliinissä ja New Yorkissa, on langetettu ainakin ajoittain kiellotoja Uberille. Taksiliittojen arvostelu, epäselvät vakuutus-, vero- sekä ajolupajärjestelyt ovat saaneet viranomaiset rajoittamaan Uberin toimintaa. On myös arvioitu, että monet liikenteen innovaatiot, esimerkiksi suomalainen Kutsuplus, ovat epäsuorasti kärsineet Uberin toiminnasta (Guardian 2016). Onkin kysytty, onko Uber pikemminkin monikansallisen riiston kuin jakamistalouden esikuva. Ainakin verotuksen suhteen yhtiö on rinnastanut itsensä moniin muihin monikansallisiin yrityksiin.

“Our corporate tax structure is probably the least innovative thing about Uber. It’s the standard approach adopted by most multinational companies.” (Fortune 2015)

Tällä hetkellä helpoin keino monikansallisille yrityksille kiertää korkeita yritys- ja pääomaveroprosentteja EU:n sisällä on siirtää tuotto sisaryhtiölle, joka toimii Luxemburgissa, Belgiassa, Hollannissa tai Irlannissa (CNBC 2015). Näin suurin osa tuotoista verotetaan maissa, joissa veroprosentti on hyvin alhainen. Tuotto voidaan myös siirtää ainakin Irlannista ja Hollannista eteenpäin vaikkapa EU:n ulkopuoleiseen maahan, jossa veroa ei tarvitse maksaa lainkaan. Uberin tapauksessa noin 20 prosenttia jokaisen matkan hinnasta jää yhtiölle. Kansainvälinen verotussuunnittelu ei kuitenkaan ole tuottanut yhtiölle ongelmia, onhan verokeinottelu suuryhtiöiden yleinen strategia voiton maksimoinnissa. Jakamistalouden emoyritys lukeutuu siten esimerkiksi Starbucksin, Googlen ja Facebookin lailla amerikkalaisiin yhtiöihin, joiden aggressiivista verosuunnittelua EU yrittää tällä hetkellä kiristää (CNBC 2015, Helsingin Sanomat 2016).

Fortune-lehden selvityksen mukaan vuonna 2009 Yhdysvalloissa perustetun emoyhtiö Uber Technology Inc.:n rinnalle on perustettu yli 60 sisaryhtiötä Yhdysvalloissa ja yli 75 muualle maailmaan. Yhdysvaltojen ulkopuolella Uberilla on kaksi tärkeää sisaryhtiötä, joista toinen, Uber C.V., on perustettu 2013 Hollannissa ja sen päämaja sijoittuu Bermudalle, jossa yritysvero ei tarvitse maksaa lainkaan (EY 2015). Malli ei toimisi kuitenkaan ilman Uberin toista tärkeää sisaryhtiötä Uber B.V.:tä, jolle toimitetaan jokaisen Yhdysvaltojen ulkopuolella ajettavan Uber-matkan maksu. Uber B.V. pitää tästä tuotosta 1% palkkiona ja 80% matkan hinnasta palautetaan Hollannissa operoivan Raisier Operations B.V.:n kautta paikalliselle kuljettajalle, ja osa käytetään paikallisten Uber-yhtiöiden markkinointiin ja muihin palvelun tarpeisiin. Loput tuotosta siirtyy Uber C.V.:lle, joka maksaa 1,45% lisenssinä jokaisesta matkasta emoyhtiölle henkisen omaisuuden käytöstä. Uber C.V.:n loput palkkiot siirtyvät Fortunen selvityksen mukaan veroparatiiseihin.

Tällä hetkellä 80 prosenttia matkan maksusta menee Uber-kuljettajille, eli ns. kuljettajapartnereille. Maksut, vakuutukset ja verot, jotka kuljettajan tulee maksaa, määräytyvät eri maiden verotuksen mukaan. Koska Uberin kuljettajat eivät ole työsuhteessa, vaan tekevät keikat työsuorituksina, Uber välttää myös tavanomaiset eläke- ja sosiaaliturvamaksut.

Globalisaation ja digitalisoitumisen myötä tuoton pyörittämistä eri maiden välillä on yhä vaikeampaa rajoittaa, sillä yhtiöillä on enemmän mahdollisuuksia siirrellä ja piilottaa voittoaan niin kauan kuin kansainvälistä valvonta- ja rankaisumekanismia ei ole olemassa. Uberin verotusmallia on jo ihmetelty Iso-Britanniassa, missä Uber maksoi vuonna 2014 yritysveroä yhteensä vain 22 000 puntaa. Tämä summa vastaa kymmenesosaa siitä veroprosentista, joka Uberin olisi tullut maksaa voitostaan, jos yhtiön voittoa ei pääosin siirrettäisi Hollantiin. Yritys tuotti voittoa Iso-Britanniassa nimittäin noin 866 000 puntaa, joista Guardian -lehden mukaan Iso-Britanniassa olisi kuulunut maksaa yritysveroä 182 000 puntaa eli 21 prosenttia voitosta.

Samankaltaista veronkiertoä on harrastanut myös Facebook, joka maksoi Guardianin tiedon mukaan viime vuonna vain 4 000 puntaa yritysveroä Iso-Britanniassa. Vaikka Facebook on ilmoittanut Britannian verottajalle tehneensä tappiota, saivat työntekijät viime vuonna miljoonabonukset, jotka on todennäköisesti myös maksettu ulkomailla sijaitsevien sisaryhtiöiden avulla. Myös esimerkiksi hakukonejätti Google käyttää EU:n lainsäädännön porsaanreikiä hyväkseen. Googlen EU:n pääkonttori sijaitsee Irlannissa, ja näin 3,8 miljardia Iso-Britanniassa mainostoiminnallaan tienannut Google on maksanut Iso-Britannian sijasta (21%) yritysveronsa Irlantiin (12,5%). Iso-Britannian verottaja on nyt pyytänyt Euroopan komissiolta selvitystä siitä, onko Google maksanut veroä väärin.

Poliittisilla instituutioilla ei ole vielä käytössä keinoja tämänkaltaisen verosuunnittelun rajoittamiseen, mutta sekä OECD että EU:n komissio ovat nostaneet taistelun veronkiertoä vastaan toimintansa ytimeen. Tavoitteena on luoda mm. monitahoinen veroinstrumentti korvaamaan kahdenväliset sopimukset, jotka tällä hetkellä mahdollistavat minimaaliset verokustannukset suuryhtiölle (OECD 2013). Ensimmäinen OECD:n nimeämä

tavoite oli 2013 kuitenkin digitaalisen talouden haasteiden havaitseminen, joten matka kohti maailmanlaajuisesti läpinäkyvää verojärjestelmää on pitkä. Vuoden 2015 loppuraportissa OECD ehdottaa mm. emöyhtiön kotimaassa velvoittavaa veronmaksua ja muutoksia rajanylittävien nettiostosten verotukseen, konkreettiset toimenpiteet rajoittuvat kuitenkin vielä valvontaan ja tilanteen tarkasteluun (OECD 2015). Niin kauan kuin kansainväliset ja kansalliset politiikan tahot eivät pysty rajoittamaan ja tarkastamaan monikansallista liiketoimintaa, Uber tuskin lopettaa verottoman tuoton tallettamista Bermudan tileilleen. Jos EU:n jäsenvaltioissa otetaan vastaan EU:n komission viime vuonna ehdottama direktiivi, vuonna 2017 astuu voimaan laki, jonka mukaan jäsenmaat eivät enää voi samassa määrin solmia kahdenvälisiä sopimuksia, vaan verotiedot tulevat julki kaikille jäsenmaille (CNBC 2015). Näin veroja kiertäviä yrityksiä voidaan havaita ja rangaista tehokkaammin. Ajatus direktiivin takana on yksinkertainen: Yritys maksaa veronsa siellä, missä tuotot syntyvät.

Tämän hetken toinen suuri ongelma koskien Uberia on, että kansallisilla ja kansainvälisillä tahoilla ei ole yhteisymmärrystä tai usein edes vielä näkemystä, miten jakamistalouden suuryrityksiä tulisi säädellä. Airbnb:n toimintaan on puututtu jo paikoittain esimerkiksi Australiassa. Airbnb joutuu keräämään joillakin paikkakunnilla korkeamman välitysmaksun, joka kattaa joko hotelliveron tai muunlaisen kaupungin itse asettaman veropalkkion yösjän vuokraamisesta (ks. myös Miller 2016). Periaatteessa samankaltainen paikallinen kuljetusmaksu Uberin suhteen saattaisi olla nopein vaihtoehto, jolla esimerkiksi Suomen viranomaiset pystyisi verottamaan Uberin toimintaa tehokkaammin.

Rifkin (2014) esittää, että jakamistalouden muodot muuttavat yhteiskuntaa yhteisöllisemmäksi, mutta Uber näyttää selvästi kuuluvan sellaisten suuryritysten joukkoon, jotka tavoittelevat ensisijaisesti omaa etuaan ja mahdollisimman suuria voittoja, vaikka puheiden tasolla saatetaan viljellä kauniita mielikuvia yhteisöllisyydestä ja kimpapakyydeistä.

5. VEROTUS VETURIKSI HALLINNON SOPEUTUMISESSA JAKAMISTALOUTEEN?

Suomen nykyinen verojärjestelmä ei tue hyvin tarttumista mahdollisuuksiin, joita jakamistalous yhteiskunnan kehittämiseen tuo. Vielä ei ole menettelyjä, jotka tehokkaasti estäisivät jakamistaloutta vahvistamasta verotulojen kannalta haitallisia ilmiöitä, kuten Uberin tyyppisten yritysten verokeinottelua ja harmaata taloutta. Jakamistalouden ja nykyisen verojärjestelmän kohdatessa syntyy lisäksi uusia ongelmia. Näistä hallinnon työtaakan lisääntyminen ei ole vähäisin.

Olisi hyödyksi ajatella verotuksen lainsäädäntöä ja käytäntöä perusteellisesti uudelleen lähtien kansalaisen moninaistuvien toimijaroolien ymmärtämisestä. Laajan alustatalout-

ta käsittelevän selvityksen (OCU 2016) suosituksissa hallintoa kehoitetaan tunnistamaan kansalaisen rooli palveluntarjoajana (prosumer), johon ei ole syytä kohdistaa ammattimaiseen toimintaan liittyviä hallinnollisia velvoitteita. Kohtelun tulisi olla reilua, mihin sisältyy kokonaisuuden huomioon ottaminen monista lähteistä tuloja saavan yksilön kannalta: ”we suggest that taxes and social contributions should be calculated on an individual basis, according to the real income earned by the prosumer” (OCU 2016).

Verohallintoa ja samalla monia muita hallinnonaloja koskettaa kansalaisten yleistyvä toiminta myös mm. työnantajina sekä alustojen, lohkoketjuteknologian, uusien valuuttojen ja aikapankkien kaltaisten vaihtojärjestelmien kehittäjinä. Digitalisaatio on valtaisanut kansalaiset ottamaan itselleen uusia rooleja ja tehtäviä, minkä myötä myös koko yhteiskunnallista työnjakoa on mietittävä uudelleen. Jakamistalouden verotus on hyvin monia koskettavana aiheena tilaisuus aktivoida myös tällaista laajempaa keskustelua. Ryhtyisikö verohallinto veturiksi, joka innostaa muita hallinnonaloja ja avaa niille tietä löytää yhdessä tapoja sopeutua jakamistalouteen?

Julkisella hallinnolla on tehtävää oikeudenmukaisuuden edistäjänä kuten tähänkin mennessä. Jakamistalouden muuttaessa valta-asetelmia ja hyötyjen jakautumista on kuitenkin myös niiden tasapainottamisen muututtava. Minimissään verotuksen tulisi yhdessä muiden keinojen kanssa tehdä hallinnon toiminnasta kokonaisuutena oikeudenmukaista niin kansalaisten, muiden palveluntarjoajien kuin muidenkin toimijoiden näkökulmasta. Tavoite voidaan asettaa korkeammallekin. Miten hallinto voisi olla paitsi reilu myös haluttu yhteistyökumppani?

Tarkastelumme pohjalta jakamistalouden verotuksen kehittämisessä on hyödyllistä selvittää ja punnita ainakin seuraavia asioita:

- Mitkä ovat pienten tulojen vapauttamismallien edut ja haitat verotuksen nykykäytäntöön verrattuna? Onko muualta löydettävissä tai kehitettävissä ratkaisuja, joilla vapauttamisesta seuraava taloudellisen toiminnan ja elinkeinojen kehitys voikin johtaa verokertymän kasvamiseen kokonaisuutena, vaikka pienistä tuloista saatu kertymä jäisi pois?
- Mitä ovat edut ja haitat yhtäältä säännösten pitämisestä mahdollisimman yksinkertaisina ja toisaalta niiden moninaistamisesta toimijoiden erilaisuuden huomioon ottamiseksi?
- Voitaisiinko jakamistalouden verotuksesta luoda muulle verotukselle rinnakkainen tai sisäkkäinen malli valtiomonopolistisen rahapelitoiminnan tapaan, jolloin paikallisen jakamistalouden verotulot ohjattaisiin esimerkiksi kriisirahastoon, paikallisiin hankkeisiin tai kansalaistoimintaan?
- Millainen olisi suomalaisiin oloihin sovellettu, maksutapahtumien tiedot alustoilta verottajalle jopa reaaliaikaisesti välittävä ja virolaista esikuvaakin edistyksempinen ”Uber app 2.0”? Voisiko siitä rakentua samalla kansalaisen käyttöliittymä kansalliseen tulorekisteriin?

- Voittaisiinko vapaaehtoistyön portaalia kehittää vastaamaan myös laajemmin jakamistaloudessa esiin nouseviin verotuskysymyksiin?
- Voittaisiinko vaihtotyöstä ja aikapankkitoiminnasta järjestää yhteiskunnallinen kokeilu osana Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeisiin kuuluvaa kokeilukulttuuria? Kokeilussa vapautettaisiin vaihtotyö sääntelystä ja seurattaisiin vapautuksen vaikutuksia toimintaan sekä toiminnan yhteiskunnallisia seurauksia.
- Millaiset kokeilut auttaisivat löytämään vastauksia moniin yllämainittuihin kysymyksiin samalla kertaa?

LÄHTEET

CCKorea & Bora Jung (2015). *Seoul draws a city through sharing*. Creative Commons Korea. Saatavissa: <http://english.sharehub.kr/e-book/>

Eskelinen, Teppo (2014). *Aikapankkien yhteiskunnalliset vaikutukset ja verotus*. Saatavissa: http://www.vasemmistofoorumi.fi/wp-content/uploads/2014/05/aikapankki-raportti_final.pdf

Fukuyama, Francis (2014). *Political Order and Political Decay. From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*. Great Britain: Profile Books Ltd.

Grönvall, John & Nylund, Mats (2015). *Sharing economy under scrutiny: Online and offline sharing activities in Helsinki*. Paper presented at Nordmedia, Copenhagen, August 13-15 2015.

Hamari, Juho, Sjöklint, Mimmi & Ukkonen, Antti (2016). The sharing economy: Why people participate in collaborative consumption. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, nr 67(9) 2047 – 2059.

Katz, Vanessa (2015). Regulating the Sharing Economy. *Berkeley Law Journal* nr 30(4), 1067-1126.

Lahti, Vesa-Matti & Selosmaa, Jenni. (2013). *Kaikki jakoon*. Helsinki: Ateena.

Manninen, Petri (2015). *Jakamistalous ja vieraita naisia makuuhuoneessani*. Saatavissa: <http://veroblogit.com/2015/10/23>.

Miller, Stephen (2016). First principles for regulating the sharing economy. *Harvard Journal on Legislation* nr 53, 147-202.

Mäenpää, Pasi (2011). *Helsinki takaisin jaloilleen*. Gaudeamus, Helsinki.

Nylund, Mats (2015) *Jakamistalous: Urbanin osallistumisen ja kansalaisaktiivisuuden uusi muoto*. Arcada Working Papers 2015.

Piippo, Jukka and Surakka, Jukka. (2015) *Sharing Economy and Trust*. Paper presented at Nordmedia, Copenhagen, August 13-15, 2015.

Rifkin, Jeremy (2014). *The Zero Marginal Cost Society. The Internet of things, the collaborative commons and the eclipse of capitalism*. New York: Palgrave MacMillan.

Slee, Tom (2015). *What's yours is mine. Against the Sharing Economy*. OR Books.

Väisänen, Lauri (2015) *Rahajärjestelmän ekologinen uudistaminen: Stadin Aikapankin jäsenien näkemyksiä nykyisen rahajärjestelmän ja sen uudistamisen ympäristövaikutuksista*. Pro Gradu- tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153966>

LEHTIARTIKKELIT

Guardian. 2015, Uber pays £22,000 tax on £866,000 UK profit, *Guardian*, 20.10.2016. Saatavissa: <http://www.theguardian.com/technology/2015/oct/20/uber-pays-low-uk-corporation-tax> Haettu 22.8.2016

Koukakis, Nasos. 2015, EU moves to close the tax loophole for multinationals, *CNBC*, 6.10.2015 Saatavissa: <http://www.cnbc.com/2015/10/06/eu-moves-to-close-the-tax-loophole-for-multinationals.html> Haettu 22.8.2016

Morozov, Evgeny. 2016, Cheap cab ride? You must have missed Uber's true cost, *Guardian* 31.1.2016. Saatavissa: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jan/31/cheap-cab-ride-uber-true-cost-google-wealth-taxation> Haettu 22.8.2016

O'Keefy, Brian & Jones, Marty. 2015, How Uber plays the tax shell game. *Fortune*, 22.10.2015. Saatavissa: <http://fortune.com/2015/10/22/uber-tax-shell/> Haettu 22.8.2016

Sipilä, Annamari. 2016, Googlen ja Facebookin vähäiset verot kuohuttavat Britanniassa – EU aikoo tukkia kansainvälisten yhtiöiden veronkierron. *Helsingin Sanomat* 30.1.2016. Saatavissa: <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1454122043757> Haettu 22.8.2016

Taloussanomat. 2013, Verottaja: Aikapankissa verotonta on vain naapuriapu. *Taloussanomat* 11.5.2013. Saatavissa: <http://www.taloussanomat.fi/raha/2013/11/05/verottaja-aikapankissa-verotonta-on-vain-naapuriapu/201315382/139> Haettu 22.8.2016

SÄHKÖISET LÄHTEET

Euroopan komissio (2016). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A European agenda for the collaborative economy*. Saatavissa: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/com2016-356-final.pdf> Haettu 2.6.2016

EY (2015). *Worldwide Corporate Tax Guide*. Saatavissa: <http://www.ey.com/GL/en/Services/Tax/Worldwide-Corporate-Tax-Guide---XMLQS?preview&XmlUrl=/ec1images/taxguides/WCTG-2015/WCTG-BM.xml> Haettu 14.1.2016

Kaupan liitto (2015). *Vertaisverkkokauppojen käyttö. Kuluttajien välisen verkkokaupan yllätti alan*. Uutisteksti. www.yle.fi/uutiset Haettu:12.1.2016

Korvela, Paul-Erik (2012). *Uudet osallistumisen tavat saattavat heikentää demokratiaa*. Poliitikasta.fi. Saatavissa: <http://politiikasta.fi/uudet-osallistumisen-tavat-saattavat-heikentaa-demokratiaa/> Haettu 29.04.2016

OCU (2016). *Collaboration or business? Collaborative consumption: From value for users to a society with values*. <http://www.slideshare.net/AmayaApestegua/collaboration-or-business-collaborative-consumption-from-value-for-users-to-a-society-with-values-ocu> Haettu 22.8.2016

OECD (2013). *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*. Saatavissa: <http://www.oecd.org/ctp/BEPSActionPlan.pdf> Haettu 22.8.2016

OECD (2015). *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project 2015 Final reports*. Saatavissa: <https://www.oecd.org/ctp/beps-reports-2015-executive-summaries.pdf> Haettu 22.8.2016

Stadin aikapankki (2013a). *Stadin Aikapankin kannanotto aikapankkien verotuksesta*. Saatavissa: <https://stadinaikapankki.wordpress.com/stadin-aikapankin-kannanotto-aikapankkien-verotuksesta/> Haettu 29.4.2016

Stadin aikapankki (2013b). *Aikapankkitoiminta tarvitsee verovapaata lisäaikaa - verohallinnon ohjeluonnos uhkaa kaventaa aikapankkien toimintamahdollisuuksia*. Saatavissa: <https://stadinaikapankki.files.wordpress.com/2013/09/stap-julkinen-kannanotto3.pdf> Haettu 29.4.2016

Stadin aikapankki (2016). *Stadin Aikapankin arvo/käsitekartta*. Saatavissa: <https://stadinaikapankki.wordpress.com/tietoja/stadin-aikapankin-arvositekartta/> Haettu 29.4.2016

Valtiovarainministeriö (2015). *Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu - kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 39/2015. Saatavissa: <http://vm.fi/dms-portlet/document/390282> Haettu 22.8.2016

Verohallinto (2013) *Luonnollisen henkilön tekemän talkoo-, naapuriapu- ja vaihtotyön verotus*. Syventävä vero-ohje A31/200/2013. www.vero.fi. Haettu 12.1.2016.

Verohallinto (2015) *Uber- ja Air bnb -tyyppisen toiminnan verotusta tarkennettu*. Verohallinnon tiedote 22.10.2015. www.vero.fi. Haettu 12.1.2016.

Verohallinto (2016) *Kotitalous palkan maksajana*. www.vero.fi. Haettu 12.1.2016.

Verohallinto (2013). *Aikapankit Suomessa*. www.vero.fi Haettu 12.1.2016